

Vitālijs Šalda

P O L I J A
XIX un XX gadsimtā

2023

Pagātne nav mirusi, tā nav pat pagājusi.
Viljams Folkners (*William Cuthbert Faulkner*)
Meklējiet patiesību faktos.
Dens Sjaopins (鄧小平).
Vēsturnieki nevar būt pilnīgi objektīvi. Vēsture pēc savas būtības rada emocijas [...] Vēsture,
izņemot neapšaubāmus faktus, pirmkārt balstās uz interpretāciju un zināmā mērā pieļauj daudzu
patiesību esamību.
Žaks Le Goffs (*Jacques Le Goff*)
Vēsture nav skolotāja, bet uzraudze, *magistra vitae*: tā neko nemāca,
bet tikai soda par mācībvielas nezināšanu.
Vasilis Kļučevskis (*Василий Осипович Ключевский*)
Pagātne, saglabāta atmiņā, ir daļa tagadnes.
Tadeušs Kotarbiņskis (*Tadeusz Marian Kotarbiński*)
Bez īstas mīlestības pret cilvēci nav īstas dzimtenes mīlestības.
Anatols Franss (*Anatole France*)
Var atrast svētus cilvēkus, bet nav svētu politiķu, valdību, partiju,
politisku un sabiedrisku kustību.
Voicehs Jaruzeļskis (*Wojciech Witold Jaruzelski*)
Nav jēgas rēķināties ar kaut kādu pasaules taisnīgumu visiem – viss ir atkarīgs
no spēku samēra.
Aleksandrs Zinovjevs (*Александр Зиновьев*)
Ne viss vēsturē ir pelnījis, lai ar to lepotos un ar entuziasmu uz to atsauktos.
Voicehs Jaruzeļskis (*Wojciech Witold Jaruzelski*).
Katras valsts vēsturē atrodamas gan varonīgas, gan kaunpilnas lappuses – taču pats kaunpilnākais ir
noklusēt vai lielīties ar to, no kā ir jākaunas.
Natans Eidelmans (*Намэн Яковлевич Эйдельмэн*)
Tautas vēsture ir tautas raksturojums.
Mihails Vellers (*Михаил Иосифович Веллер*)
Vēsturiskā atmiņa nekādā gadījumā nav objektīva.
Ivars Austers
Patiesība ir subjektīva un vēstures izpratne tāpat. Tā ir objektīva tikai tajā ziņā, ka vispār pastāv
mūsu apziņā kā sen pagājušu notikumu pēdas. Tāpēc veltas ir cerības uz jel kādu „objektīvu vēsturi”
vai „vēstures tiesu”, kas nāks kā atpestīšana no mūžīgiem maldiem un noliks patiesību vispārējai
apskatei. Vēsture ir mūsu apziņa šeit šajā brīdī. Rīt tā jau būs cita.
Āris Puriņš.
Vēstures mūza ir lēnprātīga, zinoša un nepretencioza, bet, kad jūtas atstāta un pamesta, viņa cenšas
atriebties un apžilbina tos, kas viņu atstāj novārtā.
Lešeks Kolakovskis (*Leszek Kolakowski*)
Vēsturnieku, kurš sagroza savu vēsturi, jāiznīcina tāpat kā naudas viltotāju tāpēc, ka
viņi abi kaitē savai valstij.
Dons Migels de Servantess Saavedra (*Don Miguel de Cervantes Saavedra*).
Tos, kuri saka taisnību, nemīl. Tos, kuri melo – nicina. Izvēle nav liela....
Jurijs Poļakovs (*Юрий Михайлович Поляков*)

Satura rādītājs

Priekšvārds	6
Darbā minēto galveno organizāciju, iestāžu un to saīsinājumu saraksts.....	8
Ievads.....	15
Ilustrācijas ievadam.....	32
1. nodaļa. Polija kaimiņvalstu varā. 1795 – 1918.....	36
1-1 Poļu zemes XVIII gadsimta beigās un XIX gadsimtā:.....	37
1-1-1 Polijas dalīšanas, Varšavas hercogiste un Vīnes kongress	38
1-1-2 Galīcija Austrijas / Austroungārijas valdījumā.....	69
1-1-3 Poznaņa Prūsijas / Vācijas sastāvā.....	81
1-1-4 Polijas karaliste (Vislas novads) Krievijas varā	98
1-2 Polija XX gadsimta sākumā:.....	180
1-2-1 1905. gada revolūcija poļu teritorijās.....	181
1-2-2 Poļu sabiedrība Pirmā pasaules kara priekšvakarā.....	194
1-2-3 Polijas teritorijas Pirmajā pasaules karā. Valsts proklamēšana.....	209
1-3 Poļu kultūra XIX gadsimtā un XX gs. sākumā.....	244
1-4 Dokumenti 1. nodaļai	277
1-5 Ilustrācijas 1. nodaļai.....	283
2. nodaļa. Polijas Republika. 1918 – 1939.....	329
2-1 Valsts izveide. Cīņa par teritorijām. 1918 – 1921	330
2-2 Iekšpolitiskā attīstība neatkarības periodā. 1921–1939.....	455
2-2-1 Parlamentārais posms. 1921–1926	456
2-2-2 Sanācijas režīms. 1926–1939.....	474
2-2-3 Nacionālās attiecības starpkaru Polijā.....	505
2-3 Tautsaimniecības attīstība	546
2-4 Poļu kultūras izaugsme	578
2-5 Polijas ārpolitika	598
2-6 Dokumenti 2. nodaļai	714
2-7 Ilustrācijas 2. nodaļai.....	729
3. nodaļa. Polija Otrajā pasaules karā.....	779
3-1 Polijas teritorijas kara sākumposmā 1939. – 1941.....	780
3-1-1 1939.gada septembra kampaņa	780

3-1-2 Vācu okupācijas režīms Polijas teritorijā. Pretošanās kustības sākums.....	862
3-1-3 Poļi Rietumbaltkrievijā un Rietumukrainā. Katiņas lieta.....	917
3-1-4 Poļi Rietumos.....	954
3-2 Cīņas pret nacismu izvērsšanās. 1941.–1943.....	964
3-2-1 Polija kā PSRS sabiedrotais. Andersa armijas izveide un aiziešana no PSRS. Poļu patriotu savienības un Berlinga armijas izveide.....	964
3-2-2 Situācija okupētajā Polijā. Pretošanās kustība, politiskā šķelšanās tajā	1038
3-2-3 Nacionālās attiecības poļu apdzīvotajās teritorijās. Holokousts un poļi. Poļu un ukraiņu nacionālistu sadursmes Galīcijā un Volīnijā.....	1103
3-2-4 PVE un PSRS valdības attiecību pasliktināšanās. Katiņas skandāls un tā atskaņas. Polijas jautājums Teherānas konferencē.....	1162
3-3 Polijas atbrīvošana. 1944.gada janvāris – 1945.gada maijs.....	1246
3-3-1 PVE, tās vadītās pagrīdes un PSRS vadības, poļu kreiso spēku cīņas par ietekmi Polijā izvērsšanās. Polijas Nacionālās atbrīvošanas komitejas izveide.....	1246
3-3-2 Sarkanās armijas virzība Polijas iekšienē. Operācija „Burza”. Varšavas sacelšanās.....	1292
3-3-3 Visas Polijas teritorijas atbrīvošana. Poļu militārie formējumi cīņā pret nacistiem. Cīņa par varu atbrīvotajās teritorijās. Polijas jautājums starptautiskajā arēnā.....	1422
3-4 Otrā pasaules kara rezultāti Polijai.....	1531
3-5 Dokumenti 3. nodaļai.....	1558
3-6 Ilustrācijas 3. nodaļai.....	1571
4. nodaļa. Polijas Tautas Republikas izveide, attīstība un sabrukums.....	1620
4-1 Cīņas par pēckara attīstības ceļa izvēli. 1945. – 1956.....	1621
4-1-1 Politiskās situācijas attīstība pirmajos pēckara gados. 1945. – 1948.	1622
4-1-2 Staļiniskā modeļa nostiprināšanās Polijas politiskajā sistēmā un tā krīze. 1949. – 1956.....	1747
4-1-3 Sociālekonomiskie pārkārtojumi pēckara desmitgadē.....	1818
4-2 V. Gomulkas ēra, 1956 – 1970 (iekšpolitika, ārpolitika, ekonomika).....	1921
4-3 E. Gereka desmitgade, šķietamo panākumu gadi un krīzes sākums. 1970. – 1980.....	2000
4-4 „Solidaritātes” ceļš pie varas	2071
4-4-1 „Solidaritātes” izveide, tās pirmie soļi, kara stāvokļa ieviešana	2072
4-4-2 „Solidaritāte” jaunas cīņas taktikas meklējumos. Varas iestāžu mēģinājumi	

stabilizēt situāciju.....	2124
4-4-3 „Apaļā galda” sarunas. Valsts pārveide.....	2171
4-5 Polijas kultūra „sociālisma” periodā	2223
4-6 „Sociālisma” etapa vieta Polijas vēsturē	2303
4-7 Dokumenti 4. nodaļai.....	2334
4-8 Ilustrācijas 4. nodaļai.....	2345
5 nodaļa. XX gadsimta beigas: cerības, panākumi un vilšanās.....	2460
5-1 Iekšpolitiskie risinājumi	2461
5-2 Polijas Republikas ārpolitika	2502
5-3 Ekonomikas pārveide, tās sociālās sekas.....	2517
5-4 Jaunās Polijas kultūra	2540
5-5 Dokumenti 5. nodaļai	2568
5-6 Ilustrācijas 5. nodaļai	2572
Noslēgums. Skats pagātnē un nākotnē: Polija XXI gadsimta sākumā.....	2582
Darbā pieminēto personu saraksts	2616
Izmantoto avotu un literatūras saraksts	2681

Priekšvārds

Strādājot Daugavpils Universitātes Vēstures katedrā, starp citiem studiju kursiem šī darba autoram nācās lasīt arī lekciju kursu par Vidus un Austrumeiropas valstu vēsturi pēc Otrā pasaules kara. Acīmredzot tāpēc, mācību programmām pilnveidojoties, Vēstures katedras toreizējais vadītājs asociētais profesors H. Soms viņam uzdeva sagatavot arī Polijas XX gadsimta vēstures kursu. Darba gaitā autoram izveidojās uzskats, ka jaunākos politiskos strīdus var saprast tikai tad, ja tiek ievērotas to vēsturiskās saknes; lai dziļāk izprastu XX gadsimta Polijas vēstures notikumus, ir jādod plašāks ieskats par tās vēsturi XIX gadsimtā nekā tas tiek sniegts vispārējā jauno laiku vēstures kursā.

Ievērojot to, ka bez profesoru Ē. Jēkabsona un K. Poča pētījumiem, kas saistīti ar Polijas vēsturi, latviešu valodā studentu rīcībā tikpat kā nav tai veltītu plašāku darbu, gadu gaitā tapa lasītāju priekšā esošais darbs. Tas sākotnēji bija iecerēts kā mācību līdzeklis studentiem–vēsturniekiem. Tomēr, ņemot vērā sabiedrībā pieaugošo interesi par mūsu valsts un tās kaimiņzemju vēsturi, kā arī lielo ar Polijas vēsturi saistīto materiālu apjomu, gala rezultātā ir tapis studentiem domāta mācību līdzekļa un zinātniski populāra darba apvienojums. Autors cer, ka tādā veidolā tas atradīs lasītājus ne tikai studentu, bet arī citu vēstures interesentu vidū.

Izklāstā ir ietilpināts materiāls kā par jau lielā mērā izpētītiem, tā arī par daudziem vēl neatrisinātiem Polijas vēstures jautājumiem. Nākotnē otro traktējums, iespējams, būs jāprecizē vai pat būtiski jāpārskata. Tomēr autors uzskata par nepieciešamu dot priekšstatu arī par šādām problēmām.

Uzskatāmības labad autora tekstam pievienoti vairāku dokumentu tulkojumi un daudzas, galvenokārt INTERNET-ā aizgūtas ilustrācijas. Lai lasītājiem būtu vieglāk orientēties, tekstā ar **treknu druku** izcelti atsevišķi jēdzieni, problēmas, kuru iztirzājums tālāk seko. Pieminētajām vēsturiskajām personām, arī pētniekiem un publicistiem darbam pievienotajā viņu sarakstā autors centās norādīt viņu dzīves gadus, kurus gan, diemžēl, ne vienmēr izdevās atrast. Izklāstu ilustrējoši papildmateriāli nodrukāti citā šriftā un ar neredzamu sīkāku druku.

Bez izmantoto avotu un literatūras sarakstā uzrādītajiem izdevumiem darba tapšanās gaitā samērā plaši izmantoti arī daudzi periodikā un INTERNET-ā atrodami materiāli, kuri nav norādīti bibliogrāfijas sarakstā. Diemžēl tajos sastopamas daudzas neprecizitātes faktu izklāstā, kļāji subjektīvas notikumu interpretācijas, kuras pārbaudīt pēc pirmavotiem ne vienmēr bija iespējams, jo daudzi no tiem autoram nebija pieejami. Attēli ilustrācijām arī aizgūti galvenokārt INTERNET-ā.

Rakstot šo darbu, autoru ierobežoja arī poļu valodas zināšanu trūkums. Tā kā poļu dokumentus un vēsturnieku darbus viņam nācās lasīt tulkojumos vācu un krievu valodā vai ar datortulkotāja palīdzību, nav izslēgtas zināmas neprecizitātes to izklāstā, varēja rasties arī kļūdas dažādu viedokļu interpretācijās. Iespējams, ka faktu atspoguļojumu avotos, dažādu tautību un valstiskās piederības vēsturnieku, publicistu darbos atrodamo secinājumu, notikumu traktējumu, personāžu vērtējumu vidū autoram nav izdevies atrast visprecīzāko, vēstures gaitai atbilstošo atainojumu. Viņš uzņemas visu atbildību par trūkumiem un kļūdām šī darba saturā.

Autors arī saprot, ka daudzi viņa vērtējumi izsauks poļu radikālnacionālistu neapmierinātību, iespējams, arī prasību mīkstināt Polijas valdošo slāņu kritiku, bet uz to var viņiem ieteikt atcerēties apustuļu Pētera un Pāvila atbildi uz prasību pārtraukt sludināt Kristus mācību – „*Non possumus!*” („Mēs nevaram!”), kā arī jau XVI gadsimtā izskanējušos M. Luteru vārdus: „*Hier stehe ich, ich kann nicht anders*” („Šeit es stāvu un citādi nevaru”). Vēloties būt godīgs vēsturnieks, autors atļaujas sekot nosaukto dižo personību piemēram.

Darba pilnveidē daudz palīdzēja zinātniskā redaktore Dr. hist., RISEBA vadošā pētniece T. Barteļe. Tā tehniskā noformēšanā neaizstājama bija dabaszinātņu maģistra, ārsta Nikitas Skabcova palīdzība. Viņiem autors izsaka vissirsnīgāko pateicību. Diemžēl objektīvu iemeslu dēļ darbam bija jāiztiek bez literārā redaktora un korektora.

Darbā minēto galveno organizāciju, iestāžu un to saīsinājumu saraksts.

Organizācijas vai iestādes nosaukums latviešu valodā	Organizācijas vai iestādes nosaukums poļu (angļu vai krievu) valodā	Saīsinājums	Pastāvēšanas gadi
Apvienotā Zemnieku partija	<i>Zjednoczone Stronnictwo Ludowe</i>	AZP	1949–1989
Apvienoto Nāciju Organizācija	<i>Organizacja Narodów Zjednoczonych</i>	ANO	1945–mūsdienas
Apvienoto nāciju palīdzības un atjaunošanas organizācija	<i>United Nations Relief and Rehabilitation Administration</i>	UNRRA	1943–1947
Aktīvās cīņas savienība	<i>Związek Walki Czynnej</i>	ACS	1908–1914
Brīvība un neatkarība. (Pilns nosaukums: Pretošanās bez kara un diversijām „Brīvība un neatkarība”)	<i>Wolność i Niezawisłość. (Ruch Oporu bez Wojny i Dywersji „Wolność i Niezawisłość”)</i>	WiN	1945–1952
Bruņotās cīņas savienība	<i>Związek Walki Zbrojnej</i>	BCS	1939 – 1942
Bruņoto spēku delegatūra	<i>Delegatura Sił Zbrojnych na Kraj</i>		1945
Centrisko spēku savienība	<i>Porozumienie Centrum</i>	PC	1990 – 1997
Civīlmilicija	<i>Milicja Obywatelska</i>	MO	1944 – 1990
Civīlmilicijas Brīvprātīgā rezerve	<i>Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej</i>	ORMO	1946–1989
Darba partija	<i>Stronnictwo Pracy</i>	SP	1937–1950
Demokrātiskā partija	<i>Stronnictwo Demokratyczne</i>	SD	1939–mūsdienas
Demokrātiskā savienība	<i>Unia Demokratyczna</i>	UD	1990 – 1994
Demokrātisko kreiso spēku savienība	<i>Sojusz Lewicy Demokratycznej</i>	SLD	1991 – 1999 (partiju savienība), kopš 1999 – partija
Eiropas Cilvēktiesību tiesa	<i>European Court of Human Rights</i>	ECT	1998–mūsdienas
Galīcijas un Češinas Silēzijas poļu sociāldemokrātiskā partija	<i>Polska Partia Socjalno-Demokratyczna Galicji i Śląska Cieszyńskiego</i>		1897–1919

Komunistiskās Internacionāles Izpildu Komiteja	<i>The Executive Committee of the Communist International; Исполнительный комитет Коммунистического Интернационала</i>	KIIK	1919–1943
Krievijas Federācija	<i>Российская Федерация</i>	KF	1991–mūsdienas
Krievijas Komunistiskā (boļševiku) partija	<i>Российская Коммунистическая партия (большевиков)</i>	KK(b)P	1918–1925
Krievijas Sociāldemokrātiskā strādnieku partija	<i>Российская социал-демократическая рабочая партия</i>	KSDSP	1898–1918
Krievijas Sociālistiskā Federatīvā Padomju Republika	<i>Российская Социалистическая Федеративная Советская Республика</i>	KSFPR	1918–1922
Kristīgi Nacionālā apvienība	<i>Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe</i>	ZChN	1989 – 2010
Ķirzakas savienība	<i>Związek Jaszczurczy</i>		1939–1942
Liberāli demokrātiskais kongress	<i>Kongres Liberalno-Demokratyczny</i>	KLD	1991–1994
Likums un taisnīgums	<i>Prawo i Sprawiedliwość</i>	PiS	2001 – mūsdienas
Nacionālā Demokrātija (Tās nosaukumi dažādos laika posmos: Poļu līga Nacionālā Līga Nacionāli demokrātiskā partija Nacionāli demokrātiskā savienība Nacionālā partija)	<i>Narodowa Demokracja – Endecja</i> <i>Liga Polska</i> <i>Liga Narodowa</i> <i>Stronnictwo Narodowo-Demokratyczne</i> <i>Związek Ludowo-Narodowy</i> <i>Stronnictwo Narodowe</i>	ND SN	1887 – 1947 1887—1893 1893—1928 1897—1919 1919—1928 1928—1947
Nacionālās atmiņas institūts	<i>Instytut Pamięci Narodowej</i>	IPN	2000 —
Nacionālā strādnieku partija	<i>Narodowa Partia Robotnicza</i>	NPR–	1920–1937
Nacionālās vienotības padome	<i>Rada Jedności Narodowej</i>		1944–1945

Nacionālās vienotības pagaidu valdība	<i>Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej</i>	NVPV	1945–1947
Nacionālie bruņotie spēki	<i>Narodowe Siły Zbrojne</i>	NBS	1942–1947
Nacionālie bruņotie spēki – Ķirzakas savienība	<i>Narodowe Siły Zbrojne – Związek Jaszczurczy</i>		1944–1945
Padomju Krievijas / PSRS Tautas komisāru padome	<i>Совет народных комиссаров</i>	TKP	1917–1946
Padomju Savienības Komunistiskā partija	<i>Коммунистическая партия Советского Союза</i>	PSKP	1952–1991
Padomju Savienības Telegrāfa aģentūra	<i>Телеграфное агентство Советского Союза</i>	TASS	1925–1991
Pilsoniskā kustība – demokrātiskā darbība	<i>Ruch Obywatelski Akcja Demokratyczna</i>		1990–1991
Polijas Apvienotā strādnieku partija	<i>Polska Zjednoczona Partia Robotnicza</i>	PASP	1948 – 1990
Polijas armija	<i>Wojsko Polskie</i>	-	1918–1989
Polijas Jaunatnes savienība	<i>Związek Młodzieży Polskiej</i>	PJS	1948–1957
Polijas karalistes un Lietuvas Sociāldemokrātiskā partija	<i>Socjaldemokracja Królestwa Polskiego i Litwy</i>	PKunLSD	1900–1918
Polijas karalistes Sociāldemokrātija	<i>Socjaldemokracja Królestwa Polskiego</i>	PKSD	1893–1900
Polijas Komunistiskā strādnieku partija	<i>Komunistyczna Partia Robotnicza Polski</i>	PKSP	1918–1925
Polijas Komunistiskā partija	<i>Komunistyczna Partia Polski</i>	PKP	1925–1938
Polijas Kristīgo demokrātu partija	<i>Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji; Chrześcijańska Demokracja</i>		1919–1937
Polijas Nacionālās atbrīvošanas komiteja	<i>Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego</i>	PNAK	1944
Polijas Republikas Nacionālā Padome	<i>Rada Narodowa Rzeczypospolitej Polskiej</i>		1939–1941, 1942–1945
Polijas Republikas Pagaidu valdība	<i>Rząd Tymczasowy Rzeczypospolitej Polskiej</i>	PRPV	1945
Polijas Republikas pilsoniskā platforma	<i>Platforma Obywatelska Rzeczypospolitej Polskiej</i>	PO	2001 – mūsdienas
Polijas Republikas Sociāldemokrātija	<i>Socjaldemokracja Rzeczypospolitej Polskiej</i>	PRSD	1991–1999

Polijas Sociālistiskā partija	<i>Polska Partia Socjalistyczna</i>	PPS	1892–1948
Polijas Sociālistiskā partija – ģevica	<i>Polska Partia Socjalistyczna – Ģevica</i>	PPS-ģevica	1906–1918, 1926–1931
Polijas Sociālistiskā partija – revolucionārā frakcija	<i>Polska Partia Socjalistyczna – Frakcja Rewolucyjna</i>	PPS-frakcija	1906–1919
Polijas Strādnieku Partija	<i>Polska Partia Robotnicza</i>	PSP	1942–1948
Polijas Tautas armija	<i>Polska Armia Ludowa</i>	PAL	1943–1944
Polijas Tautas republika	<i>Polska Rzeczpospolita Ludowa</i>	PTR	1944–1989
Polijas uzvaras dienests	<i>Służba Zwycięstwu Polski</i>		1939
Polijas valdība emigrācijā	<i>Rząd Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie</i>	PVE	1939–1945 (formāli 1990)
Polijas Zemnieku partija	<i>Polskie Stronnictwo Ludowe</i>	PSL	1945–1949, 1990–mūsdienas
Polijas Zemnieku partija – Jaunā atbrīvošanās	<i>Polskie Stronnictwo Ludowe – Nowe Wyzwolenie</i>	PSL–NW	1946–1947
Polijas Zemnieku partija- kreisā frakcija	<i>Polskie Stronnictwo Ludowe – ģevica</i>	PSL-ģevica	1914–1924
Politiskā konsultatīvā komiteja	<i>Polityczny Komitet Porozumiewawczy</i>		1940–1943
Poļu Kara organizācija	<i>Polska Organizacja Wojskowa</i>	POW	1914–1918
Poļu Komunistu Centrālais Birojs PSRS	<i>Centralne Biuro Komunistów Polski w ZSRR</i>	PKCB	1944
Poļu patriotu savienība	<i>Związek Patriotów Polskich</i>	PPtS	1943–1946
Poļu Sociālistiskā partija – Brīvība, Vienlīdzība, Neatkarība	<i>Polska Partia Socjalistyczna Wolność, Równość, Niepodległość</i>	PPS–WRN	1939–1944
Poļu sociālistu strādnieku partija	<i>Rabotnicza Partia Polskich Socjalistów</i>	PSSP	1943–1944
Poļu sociālistiskā partija Prūsijā	<i>Polska Partia Socjalistyczna Zaboru Pruskiego</i>		1893–1919
Poļu Zemnieku partija „Atbrīvošanās”	<i>Polskie Stronnictwo Ludowe - „Wyzwolenie”</i>	PSL „Wyzwolenie”	1915–1931
Poļu Zemnieku partija – Pjasts	<i>Polskie Stronnictwo Ludowe – Piast</i>	PSL–Piast	1913–1931

PSRS Iekšlietu tautas komisariāts	<i>Народный комиссариат внутренних дел СССР</i>	IeTK	1934–1946
PSRS Valsts Aizsardzības Komiteja	<i>Государственный комитет обороны СССР</i>	PSRS VAK	1941–1945
Rietumbaltkrievijas Komunistiskā partija	<i>baltkr.: Камуністычная партыя Заходняй Беларусі</i>	RBKP	1923–1938
Rietumukrainas Komunistiskā partija	<i>ukr.: Комуністична партія Західної України</i>	RUKP	1919–1938
Sabiedriskās drošības ministrija	<i>Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego</i>	SDM	1945–1954
Savstarpējās Ekonomiskās Palīdzības Padome	<i>Совѣт экономической взаимопомощи</i>	SEPP	1949–1991
Starptautiskā Sarkanā Krusta komiteja	<i>International Committee of the Red Cross</i>	SSKK	1863–mūsdienas
Strādnieku aizsardzības komiteja	<i>Komitet Obrony Robotników</i>	KOR	1976–1977
Strādnieku aizsardzības komitejas Sociālās pašaizsardzības komiteja	<i>Komitet Samoobrony Społecznej KOR</i>	KOS–KOR	1977–1981
Strādnieku Zemnieku Sarkanā armija	<i>Работче-крестьянская Красная армия</i>	SZSA	1918–1946
Tautas armija	<i>Armia Ludowa</i>	AL	1944
Tautas gvarde	<i>Gwardia Ludowa</i>	GL	1942–1943
Ukraiņu nacionālistu organizācija	<i>ukr.: Організація Українських Націоналістів</i>	OUN	1929–mūsdienas
Ukrainas Sacelšanās armija	<i>Українська повстанська армія</i>	UPA	1942–1953
Ukrainas Tautas Republika	<i>Українська Народна Республіка</i>	UTR	1917–1920
Vācijas Demokrātiskā Republika	<i>vācu: Deutsche Demokratische Republik</i>	VDR	1949–1990
Vācijas Federatīvā Republika	<i>Bundesrepublik Deutschland</i>	VFR	1949–mūsdienas
Valsts Nacionālā padome	<i>Krajowa Rada Narodowa</i>	KRN	1944–1947
Valsts Politiskā pārstāvniecība	<i>Krajową Reprezentację Polityczną</i>		1943–1944
Vēlēšanu akcija Solidaritāte	<i>Akcja Wyborcza Solidarność</i>	AWS	1996–2003

Viskrievijas Centrālā izpildu komiteja	<i>Всероссийский Центральный Исполнительный Комитет</i>	VCIK	1917–1938
Vispolijas arodbiedrību savienība	<i>Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych</i>	VAS	1984– mūsdienas
Vissavienības Komunistiskā (boļševiku) partija	<i>Всесоюзная коммунистическая партия большевиков</i>	VK(b)P	1925–1952
Zemes armija	<i>Armia Krajowa</i>	AK	1942–1945
Zemes politiskā pārstāvniecība	<i>Krajowa Reprezentacja Polityczna</i>	-	1943–1944
Zemnieku bataljoni	<i>Bataliony Chłopskie</i>	BCh	1940–1945
Zemnieku partija	<i>Stronnictwo Chłopskie</i>	SCh	1926–1931
Zemnieku partija „Roch”	<i>Stronnictwo Ludowe „Roch”</i>	SL Roch	1940–1945
Zemnieku partija	<i>Stronnictwo Ludowe</i>	SL	1931–1939, 1944–1949
Zemnieku partija „Tautas griba”	<i>Stronnictwo Ludowe „Wola Ludu”</i>	SL-WL	1943–1944
Zemnieku pašpalīdzības savienība	<i>Związek Samopomocy Chłopskiej</i>	ZPS	1944–1957

Abreviatūras (saīsinājumi) tekstā dotas, vadoties no partiju, organizāciju utt. nosaukumiem gan latviešu, gan poļu valodā. Piemēram: Polijas Apvienotā strādnieku partija (*Polska Zjednoczona Partia Robotnicza*) – saīsinājumā saukta par PASP, nevis PZPR, jo latviešu lasītājs līdz 1990. gadam izdotajā literatūrā un presē bieži sastapās ar pirmo, latviskoto saīsinājumu. Taču dažādās valodās aprītē jau iegājušie saīsinājumi tieši no poļu valodas atstāti arī šajā darbā. Piemēram, *Armia Krajowa* (burtiski – Dzimtenes armija) vācu valodā tiek tulkota kā „*polnische Heimarmee*”, bet angļu dokumentos tās nosaukums tulkots dažādi: „*Home Army*”, „*Underground Army*”, „*Secret Army*”, kas īsti neatbilst nosaukumam poļu valodā. Šī darba tekstā lietots saīsinājums AK, nevis DA. Polijas Sociālistiskā partija (*Polska Partia Socjalistyczna*), kuras nosaukums literatūrā parasti tiek saīsināts kā PPS, šādi tas dots arī šajā darbā, nevis kā PSP, kā būtu vajadzējis saīsināt latviešu valodā. Tāpat īsināti arī daļa citu nosaukumu. Tā gan ir atteikšanās no vienotas pieejas saīsinājumu darināšanā, taču tā kā minētajiem un arī citiem saīsinājumiem vēstures literatūrā jau ir savs skanējums, to mēģināt mainīt acīmredzot būtu aplami.

Poļu vārds „*Polska*” (poļu un Polijas), dažādos nosaukumos tulkots dažādi, galvenokārt atkarībā no organizācijas, kuras nosaukumā tas ietverts, izveides laika. Ja Polija kā valsts organizācijas izveides laikā nepastāvēja, tad parasti lietots pirmais variants, ja pastāvēja, tad otrais. Taču ir arī atkāpes no šī principa. Piemēram, 1892. gadā dibinātā „*Polska Partia Socjalistyczna*” tiek tulkota kā Polijas (nevis Poļu) Sociālistiskā partija, arī 1942. gada janvārī nodibinātā „*Polska Partia Robotnicza*” tulkota kā Polijas Strādnieku Partija, jo šie nosaukumi jau ir iegājuši literatūrā.

Lai atvieglotu darba lasīšanu, dažādas organizācijas, iestādes, politiskās partijas grāmatas teksta blokos vispirms parasti sauktas pilnos nosaukumus, abreviatūras izmantotas tikai pēc tam. Retāk pieminētajām organizācijām tās nav lietotas vispār, taču lasītāju ērtības labad to nosaukums un tā tulkojums sarakstā parasti ir ietverts.